IL-PROGRAMM

TAL-METALINGWA U TAL-LETTERATURA

LIVELL 7 - IT-TMIEN SENA

KOMPETENZI EWLENIN (CCP)

Il-Morfoloġija - IT-TMIEN SENA (CCP)				
	Livell 4	**Livell 5** **(7 CCP)**		**Livell 5** **(8 CCP)**
Il-Konsonanti				
Il-Konsonanti xemxin u qamrin	Naf li l-konsonanti jitqassmu f'xemxin (ċ,d,n,r,s,t,x,ż,z) u qamrin (b,f,ġ,g,għ,h,ħ,j,k,l,m,p,q,v,w).	Naf liema minnhom jieħu l-artiklu l- u min jassimilah. Eż. l-arloġġ, id-dar.		
Il-konsonanti qawwija u rotob (l-assimilazzjonI)	Naf li hemm xi konsonanti (bħal b, d, v,ż,g u l-bqija) li meta ngħidhom jew naqrahom fl-aħħar tal-kelma, jinstemgħu mod ieħor bħal kelb li tinstema' /kelp/; lewż, ċerv.	Naf li hemm xi konsonanti (bħal b, d, v,ż,g u l-bqija) li meta ngħidhom jew naqrahom fl-aħħar tal-kelma, jinstemgħu mod ieħor bħal kelb li tinstema' /kelp/; lewż, ċerv.		Naf liema konsonanti li tixxiebah fil-ħoss fl-aħħar tal-kelma għandi nikteb billi nżid il-vokali a fuq wara bħal ħabib/a; spag/a; lewż/a.
	Naf li meta niġi biex naqra kliem li jispiċċa bl-għ/h jew meta dan ikunu ħdejn xulxin, dawn jinqraw bil-ħoss ta' ħ bħal tagħhom, magħha, qlugħ, fih.	Naf li meta niġi biex naqra kliem li jispiċċa bl-għ/h jew meta dan ikunu ħdejn xulxin, dawn jinqraw bil-ħoss ta' ħ bħal tagħhom, magħha, qlugħ, fih.		
Il-vokali	Naf liema huma l-vokali fil-Malti u naf niktibhom.			Naf u noqgħod attent biex fil-kitba ma niktibx il-vokali tal-leħen mal-artiklu fejn ma neħtiġhiex. Eż. Nikteb: Xtrajna l-ktieb u mhux Xtrajna il-ktieb.

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
	Naf li l-vokali ie titqies bħala ittra waħda minkejja li tinkiteb minn żewġ ittri			
L-artiklu	Naf nikteb l-artiklu quddiem kliem li nuża kuljum. Eż. Il-bieb aħdar. / Id-dar il-kbira.	Naf li l-artiklu huwa "l-" u joqgħod quddiem kliem li jibda b'vokali, għ u h. Eż. l-arblu, l-għasfur, l-hena.		Naf li l-artiklu l- jassimila quddiem kliem li jibda bil-konsonati xemxin bħal iċ-ċirasa, id-dar.
		Naf li xi drabi l-artiklu l-ikollu bżonn il-vokali tal-leħen "i" bħal quddiem kliem li jibda bil-konsonanti qamrin. Eż. Xtrajt il-ħobż. / Anna marret il-Belt. / Tlift iċ-ċavetta tad-dar.		Naf li meta għandi nuża l-artiklu waħdu mingħajr vokali tal-leħen. Eż. Xtrajna l-ħobż. / It-tfal marru l-Belt. / Tlifna ċ-ċavetta tad-dar.
Il-Partiċelli				
Il-prepożizzjonijiet		Naf nikteb prepożizzjoni waħidhom quddiem nomi f'sentenzi sempliċi bħal Mark daħal ġo karozza.		Naf nikteb kliem qasir (prepożizzjonijiet mal-artiklu) bħal bi/bil-, fi/fil-, sa/sal-, ġo/ġol-; ma'/mal-/ ta'/tal- f' sentenzi sempliċi bħal: Mark mar sal-baħar; Jien norqod fis-sodda; Rajt funtana sabiħa ġo ġnien; Wassalni sad-dar.
Il-konġunzjonijiet	Naf ngħaqqad kliem flimkien billi nuża l-konġunzjoni u. Eż. Jiena u Mark.			Naf ngħaqqad żewġ sentenzi sempliċi fuq l-istess tema bil-konġunżjonijiet u, għax, imma, meta. Eż. Jessica sabet kelb mitluq u ħaditu d-dar magħha. It-tifel ma marx l-iskola għax kien ma jiflaħx.

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
L-interjezzjonijiet		Naf nuża kliem ta' stagħġib, ferħ, biża' jew sentimenti oħra fis-sentenzi tiegħi bħal ajma, uff, prosit, u l-bqija.		
Il-Verb				
Għarfien tal-Verb fis-sentenza	Naf nagħraf il-kelma li turi azzjoni f'sentenza sempliċi bħal John jaqra l-ktieb.	Naf nagħraf u nikteb verbi f' għadd ta' sentenzi bħal John jaqra l-ktieb u Mandy tisma' r-radju.		
L-imperattiv	Nifhem il-kmand fit-taħdit fl-interazzjoni ta' kuljum fil-klassi	Nagħraf il-forma tal-Imperattiv sempliċi fis-singular u l-plural fit-taħdit bħal: Ġib il-pitazz miegħek għada.		Nikteb l-imperattiv ta' verbi trilitteri sempliċi fis-singular u l-plural, bħal itlaq - itilqu, mur - morru, oħroġ - oħorġu, dur - duru.
Il-perfett		Naf nuża verbi sempliċi (barra dawk li fihom l-għ u l-h) fit-temp u l-persuna t-tajba fit-taħdit ta' sentenzi sempliċi bħal John ħareġ, il-kelb ħarab.		Naf nuża verbi sempliċi (barra dawk li fihom l-għ u l-h) fit-temp u l-persuna t-tajba fit-taħdit u fil-kitba ta' sentenzi sempliċi bħal John ħareġ, il-kelb ħarab.
l-imperfett		Naf nuża verbi sempliċi (barra dawk li fihom l-għ u l-h) fit-temp u l-persuna t-tajba fit-taħdit ta' sentenzi sempliċi bħal John jorqod, il-qattus jiekol.		Naf nuża verbi sempliċi (barra dawk li fihom l-għ u l-h) fit-temp u l-persuna t-tajba fit-taħdit u fil-kitba ta' sentenzi sempliċi bħal John jorqod, il-qattus jiekol.

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
In-negattiv tal-verb		Naf nikteb in-negattiv ta' verbi sempliċi fl-imperattiv bħal tiġrix, timxix, tifraħx.		
Il-mamma u l-għerq				Naf nidentifika li l-kliem hu magħmul minn konsonanti u vokali u li hemm għadd ta' kliem li għandu l-konsonanti l-istess bħal ktieb, kitba, kotba; telaq, telqa, tluq, tellieqa, tlielaq; nilgħab, logħob, logħba.
In-nom				
It-tipi ta' nomi	Naf nagħraf x'inhu i.e l-ismijiet ta' oġġetti fil-klassi bħal bieb, tieqa, pitazzi, kotba.			Naf nagħraf u nagħżel nomi komuni u proprji bħal tifel, Paul, Julienne, tfajla.
L-għadd				Naf nuża nomi komuni fis-singular u plural bħal tifel - tfal; dar - djar; kelb -klieb; bir - bjar;
Il-ġens		Naf kif naqleb nomi mill-maskil għall-femminil billi nżid jew nibdel l-aħħar vokali f' a fl-aħħar bħal kelb-kelba, qattus-qattusa, tabib-tabiba, xiħ-xiħa, nannu-nanna, ziju-zija.		

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
Il-possessiv		Naf nuri l-possessiv billi ninqeda bil-prepożizzjoni ta' waħidha bħal Dan il-ktieb ta' John; Il-kelb ta' Anna.		Naf nuri l-possessiv billi ninqeda bil-prepożizzjoni ta' waħidha jew mal-artiklu bħal Dan il-ktieb ta' John, Il-kelb tal-mara ħarab.
Il-pronomi	Naf nuża u nifhem il-pronomi magħżulin f'kuntesti tat-taħdit, qari u smigħ.	Naf inħaddem il-pronomi dimostrattivi bħal dan, din, dawn/dak, dik, dawk.		Naf u nifhem il-pronomi mehmużin f'kuntest ta' taħdit, qari u smigħ.
L-aġġettivi	Naf nuża l-aġġettivi, fosthom il-kuluri u kwalitajiet, fit-taħdit, qari u smigħ tiegħi ta' kuljum.	Naf nikteb l-aġġettivi pożittivi (sempliċi) fil-maskil u l-femminil bħal dar kbira, bieb kbir.		Naf nikteb l-aġġettivi pożittivi (sempliċi) fis-singular u fil-plural bħal tieqa kbira - twieqi kbar, mara twila/raġel twil - nisa/rġiel twal.
		Naf nikteb l-oppost ta' aġġettivi bħal twil - qasir, sabiħ - ikrah, u l-bqija.		

Is-Sintassi - IR-RABA' SENA			
	Livell 4	**Livell 5** **(7 CCP)**	**Livell 5** **(8 CCP)**
L-istruttura tas-sentenza		Naf nikteb sentenza sempliċi li jkun fiha s-suġġett, il-verb u l-aġġettiv bħal John jimxi ħafna.	Naf nikteb sentenzi sempliċi li jkun fihom is-suġġett, il-verb u l-aġġettiv b'iktar dettall bħal John jimxi ħafna kuljum.
Il-qbil bejn l-elementi ewlenin tas-sentenza		Naf li meta nikteb sentenza l-verb għandu jaqbel mas-suġġett f'dak li hu ġens u għadd.	Naf li meta nikteb sentenza, il-verb għandu jaqbel mas-suġġett f'dak li hu ġens u għadd.

Il-Punteġġjatura - IR-RABA' SEBA				
	Livell 4	**Livell 5** **(7 CCP)**		**Livell 5** **(8 CCP)**
L-ittri kapitali	Naf li kull sentenza għandi nibdieha b'ittra kbira. Eż. Dan tifel bravu.			Naf li s-sentenza fid-diskors dirett tibda b'ittra kbira. Eż. Arnold qal: "Għada se nsiefru."
	Naf li l-ismijiet tal-ħbieb tiegħi u ta' dawk li jieħdu ħsiebi, tal-pets u l-ġugarelli tiegħi, tal-pajjiż u r-raħal fejn ngħix jibdew b'ittra kbira bħal Kylie, Fifi, Miċu, Malta, il-Mellieħa, Rokku r-Robot.	Naf li l-ismijiet propji tan-nies, tal-annimali, tal-postijiet u tal-oġġetti jibdew b'ittra kbira bħal Mandy, Kiko, l-Imdina, Thermos.		Naf li d-direzzjonijiet u l-ismijiet tal-irjieħ niktibhom b'ittri kbar. Eż. it-Tramuntana, il-Lvant, in-Nofsinhar
		Naf kif nikteb l-ittri ie/ħ/h/għ/ meta jkunu kapitali bħala Ie,Ħ,H, Għ. Eż. Ieqaf hemm, Ħareġ jiġri, Hemm fuq; Għalqa sabiħa.		
		Naf li l-istaġuni nibdiehom b'ittra żgħira. Eż. il-ħarifa, ix-xitwa, ir-rebbiegħa, is-sajf		
		Naf li x-xhur u l-ġranet tal-ġimgħa nibdiehom b'ittra kbira. Eż. Ottubru, Novembru, it-Tnejn, il-Ħadd.		

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
L-appostrofu				Naf kif nikteb grafikament l-appostrofu fuq xi kliem Malti bħal ta', ma', sema', laqa'.
Naf meta għandi nuża s-sing qasir (-)	Naf li s-sing huwa parti mill-artiklu u li għandi nużah kull meta nikteb kelma bl-artiklu. Eż. il-bieb, id-dar.			
Naf meta għandi nuża l-punt.	Naf li sentenza għandi nagħlaqha bil-punt. Eż. Din warda ħamra	Naf li sentenza għandi nagħlaqha bil-punt. Eż. Din warda ħamra.		
Naf meta għandi nuża l-virgola.				Naf li l-virgola nużaha meta nagħti lista ta' kliem wara xulxin. Eż. Mariella xtrat żewġ lapsijiet, gomma, pitazz u fajl tal-plastik.
Naf meta għandi nuża s-sinjal tal-mistoqsija.		Naf li meta s-sentenza jkollha x-xejra u t-ton ta' mistoqsija, nagħlaqha bis-sinjal tal-mistoqsija. Eż. X'se nieklu llum?		
Naf meta għandi nuża s-sinjal esklamattiv.				Naf li meta s-sentenza jkollha x-xejra u t-ton ta' stagħġib nagħlaqha bis-sinjal esklamattiv. Eż. Xi ġmiel ta' ġurnata!

L-Ortografija - IT-TMIEN SENA (CCP)				
	Livell 4	**Livell 5** **(7 CCP)**		**Livell 5** **(8 CCP)**
Naf nikteb in-numri	Naf nikteb: żero, wieħed/waħda, tnejn, tlieta, erbgħa, ħamsa, sitta, sebgħa, tmienja, disgħa, għaxra.	Naf nikteb in-numri ordinali (waħidhom u ma' kliem ħafif) minn wieħed sa mija. Eż. L-ewwel, It-tifel ġie t-tieni; Il-ħames bank.		Naf nikteb in-numri ordinali minn 11 sa 19 (waħidhom u f'sentenzi sempliċi). Eż. ħdax-il, tnax-il, tlettax-il, erbatax-il, ħmistax-il, sittax-il, sbatax-il, tmintax-il, dsatax-il. Eż. Mur fl-erbatax-il ringiela.
		Naf nikteb: għoxrin, tletin, erbgħin, ħamsin, sittin, sebgħin, tmenin, disgħin, mija. Eż. Fil-klassi hemm għoxrin tifel u tifla.		Naf nikteb in-numri kardinali minn żero sa mija. Eż. Il-pitazz ta' Karl għandu ħamsa u sittin paġna u l-pitazz ta' Alice għandu sebgħa u tmenin.
				Naf naqra n-numri sħaħ tal-arloġġ u nikteb il-ħin. Eż. Saru l-ħamsa. / Bħalissa d-disgħa ta' filgħaxija.
L-alfabett (kitba tal-kliem)	Naf nikteb l-ittri kollha (żgħar u kbar) tal-alfabett u nagħżel bejn il-konsonanti (b, ċ, d, f, ġ, g, għ, h, ħ, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, ż, z) u l-vokali (a, e, i, o, u, ie).	Naf nikteb waħdi u b'aktar kunfidenza l-ittri kollha (żgħar u kbar) tal-alfabett u nagħżel bejn il-konsonanti (b, ċ, d, f, ġ, g, għ, h, ħ, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, ż, z) u l-vokali (a, e, i, o, u, ie).		

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
L-alfabett (kitba tal-kliem)	Naf nikteb kliem skont forom differenti bħal /vk/ vkv/ vkkv/ kv/kvkv/kvk/kvkkv/kvkvk/kvkkvk/ Eż. id/ara/Alla/ra/pupa/ħut/kaxxa/daħ al/kisser/			
	Naf nikteb kliem b'għoqod konsonantali bħal kvkk/kkvk/kkvkv/kkvkk u l-bqija. Eż. ħabb/trab/bravu/trakk/			
	Naf nikteb kliem fis-singular li għandu l-għ/h/ie. Eż. għasfur, għalqa, hemm, hija, huwa, huma, hawn, ried, wied, missier, ħalliel, tuffieħa.			
Il-konsonanti (doppji fin-nofs, fl-aħħar, id-dgħajfin)	Naf nikteb kliem komuni li fih konsonanti l-istess doppji fin-nofs bħal ballun, sellum, marru, ċatta,	Naf nikteb kliem komuni li fih konsonanti l-istess doppji fin-nofs bħal ballun, sellum, marru, ċatta,		
	Naf nikteb kliem komuni li fih żewġ konsonanti differenti fin-nofs bħal borma, kamra, tarġa...	Naf nikteb kliem komuni li fih żewġ konsonanti differenti fin-nofs bħal borma, kamra, tarġa...		

	Livell 4	Livell 5 (7 CCP)		Livell 5 (8 CCP)
Mudelli tal-għ/h	Nagħraf l-kliem komuni bl-għ, fil-bidu ta' xi nomi, bħal għasfur, għalqa, għax, u għanqud.	Naf nikteb kliem komuni bl-għ, fil-bidu ta' xi nomi, bħal għasfur, għalqa, għax, u għanqud.		
	Naf naqra kliem li fihom l-għ fil-bidu u fin-nofs, bħal għax, għandi, logħba, xogħol, ragħad.	Naf nikteb kliem li fihom l-għ fil-bidu u fin-nofs, bħal għax, għandi, logħba, xogħol, ragħad.		
	Naf naqra l-kliem li fihom l-h fin-nofs, bħal deher, fehem, deheb, xahar.	Naf nikteb l-kliem li fihom l-h fin-nofs, bħal deher, fehem, deheb, xahar.		
Il-vokali ie	Naf nikteb kliem komuni b'sillaba waħda li fih il-ie bħal bieb, sieq, ħbieb, wied, ried, għax narahom miktuba u esposti viżwalment u megħjuna bl-istampi madwari fil-klassi, u fl-iskola.	Naf nikteb kliem ta' żewġ sillabi li fih il-ie fl-aħħar sillaba, bħal missier, widien, bibien, u l-bqija.		Naf nikteb kliem komuni b'żewġ sillabi bl-ie, nomi u verbi weħidhom u f'sentenza sempliċi bħal missier, ġirien, widien.
Il-konġunzjoni u				Naf li nista' nikteb u norbot il-kliem / il-frażijiet /is-sentenzi flimkien billi nuża l-konġunzjoni **u** bħal John u Julian, Jien mort id-dar u kilt l-ikel.

IT-TQASSIM TAL-LETTERATURA

It-8 Sena CCP

LETTERATURA GĦAT-TFAL

Għażla minn:

- taqbiliet, għanjiet ħfief u popolari minn kitbiet ta’ Patri Anastasju Cuschieri, Mary Meilaq, Mary Puli u l-bqija;
- poeżiji umoristiċi u ċajtiera ħfief minn kitbiet ta’ Mary Puli, Mary Meilaq, Anton Buttigieg, u oħrajn;
- ħrejjef u leġġendi popolari Maltin u dawk barranin bħal dawk ta’ Bro. Henry, Ġan Anton Vassallo, Patri Ġużè Delia, Guido Lanfranco u oħrajn.
- Għażla ta’ kotba bil-Malti, mil-listi approvati, li jinkludu kotba tal-misteri, l-avventuri għat-tfal, stejjer mistħajla, u l-bqija, biex l-istudenti, filwaqt li jieħdu gost jaqraw, ikomplu jiżviluppaw u jwessgħu l-għarfien tagħhom tal-ilsien Malti u jibdew jitħarrġu fl-apprezzament letterarju skont kif stabbilit fil-kisbiet tat-tagħlim għal dawn il-livelli.

TMIEM